

Sygn. akt III AUa 842/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 października 2016 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G.

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jerzy Andrzejewski
Sędziowie:	SSA Maciej Piankowski (spr.) SSA Maria Sałańska - Szumakowicz
Protokolant:	st.sekr.sądowy Wioletta Blach

po rozpoznaniu w dniu 18 października 2016 r. w Gdańsku

sprawy W. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji W. P.

od wyroku Sądu Okręgowego we Włocławku IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 8 marca 2016 r., sygn. akt IV U 45/16

oddala apelację.

SSA Maria Sałańska - Szumakowicz SSA Jerzy Andrzejewski SSA Maciej Piankowski

Sygn. akt III AUa 842/16

UZASADNIENIE

Ubezpieczony W. P. odwołał się od decyzji pozwanego organu rentowego - Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. z dnia 18.12.2015 r., którą odmówiono mu prawa do emerytury, gdyż ubezpieczony nie posiada co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy uwzględnił wszystkie udokumentowane okresy takiego zatrudnienia, czyli 14 lat, 7 miesięcy i 16 dni.

Kwestionując powyższą decyzję ubezpieczony twierdził, że od 03.01.1985 r. do 31.12.1986 r. pracował w szczególnych warunkach na stanowisku maszynisty maszyn i urządzeń oczyszczalni ścieków w Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji we W., czyli 1 rok, 11 miesięcy i 28 dni. Zatem posiada wymagany okres pracy w warunkach szczególnych.

Pozwany organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania podtrzymując stanowisko wyrażone w zaskarżonej decyzji. Pozwany zaznaczył, że zaliczył wszystkie okresy pracy w warunkach szczególnych na podstawie przedłożonych świadectw wykonywania pracy. Ubezpieczony nie przedłożył świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach za okres od 03.01.1985 r. do 31.12.1986 r.

Wyrokiem z dnia 08.03.2016 r. Sąd Okręgowy we Wrocławku IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach.

Ubezpieczony (ur. (...)) od 03.01.1985 r. jest zatrudniony w Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji we W.. Od 03.01.1985 r. do 31.12.1986 r. był zatrudniony w Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji we W. na stanowiskach maszynisty maszyn i urządzeń oczyszczalni ścieków oraz maszynisty maszyn i urządzeń przepompowni i oczyszczalni w (...) Oczyszczalni (...). Jako zatrudniony na w/w stanowiskach bezpośrednio obsługiwał pompy, zgarniacze oraz zgrzebło na osadnikach poprzez ich włączanie i kontrolę pracy, czyścił kraty i zbiorniki ze zgromadzonych osadów, kilka razy na zmianie wywoził taczkami nieczystości z oczyszczania wstępnego na głównej kracie na tzw. poletko. Urządzenia znajdowały się na zewnątrz, a ich sterowniki w większości w osobnym pomieszczeniu pompowni i z tego właśnie pomieszczenia ubezpieczony wykonywał swoje czynności odnoszące się do włączania i sterowania ruchem sterowanych urządzeń oraz w razie potrzeby czyścił pompy. Ubezpieczony sporządzał dokumenty odnoszące się do wykonywanych prac – sporządzał raport zmianowy. Wykonywał także prace odnoszące się do utrzymania terenów zielonych w postaci koszenia trawy i grabienia liści na terenie zakładu pracy.

W dniu 17.09.2015 r. ubezpieczony wystąpił o przyznanie emerytury. Na dzień 01.01.1999 r. legitymował się okresami składkowymi i nieskładkowymi w wymiarze 29 lat, 7 miesięcy i 21 dni, w tym okresem 14 lat, 7 miesięcy i 16 dni wykonywania prac w warunkach szczególnych (wykonywał takie prace stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w okresach od 11.10.1969 r. do 17.01.1970 r., od 21.06.1970 r. do 29.05.1971 r., od 03.08.1971 r. do 15.02.1972 r., od 16.02.1972 r. do 13.12.1972 r., od 14.12.1972 r. do 31.12.1984 r. a od 16.02 do 13.12.1972 r. odbywał służbę wojskową).

Ubezpieczony nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego.

Sąd Okręgowy zważył, że powyżej ustalony stan faktyczny oparł na materiale dowodowym zgromadzonym w trakcie trwania postępowania i ujawnionym na rozprawie, przede wszystkim w postaci dokumentów zebranych w aktach organu rentowego oraz aktach osobowych wnioskodawcy dot. jego zatrudnienia w Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji we W.. Materiał ten Sąd Okręgowy uznał za rzetelny i wiarygodny w całości. Akta pracownicze ubezpieczonego prowadzone były z należytą starannością, świadczy o tym kompletność zachowanych dokumentów jak i skrupulatność w ich wypełnianiu. Ich analiza, dokonana przez Sąd Okręgowy, pozwala na przyjęcie, iż brak jest w zgromadzonych w aktach pracowniczych dokumentach najmniejszych choćby śladów nieuprawnionej ingerencji w ich treść. O wiarygodności dokumentów świadczy fakt, iż zawierają one informacje dotyczące okoliczności występujących w dniu sporządzenia dokumentu, a zatem stanowią bardziej rzetelny materiał dowodowy niż relacje osobowych źródeł w postaci zeznań ubezpieczonego, osobiście zainteresowanego przebiegiem i wynikiem postępowania, rekonstruującego zdarzenia istniejące wiele lat wcześniej, a zatem w sposób naturalny obarczone ryzykiem nieścisłości wynikającym z niepamięci będącej inklinacją znacznego upływu czasu od zdarzeń na okoliczność zaistnienia których ubezpieczony był słuchany przed Sądem. Upływ czasu nie ma znaczenia dla oceny zawartości dokumentów albowiem nadal są pełne i czytelne w przeciwieństwie do pamięci ludzkiej, która jest ulotna i z biegiem lat zacierza możliwość odzwierciedlenia pewnych okoliczności.

Sąd Okręgowy wskazał, iż nadał również przymiot wiarygodności zeznaniom ubezpieczonego - w tym zakresie, w jakim są one skorelowane z ustalonym w sprawie, na podstawie zgromadzonych wiarygodnych i rzetelnych dokumentów, stanem faktycznym, tj. odnośnie tego, że od 03.01.1985 r. do chwili obecnej ubezpieczony jest zatrudniony w Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji we W., a od 03.01.1985 r. do 31.12.1986 r. był zatrudniony na stanowiskach maszynisty maszyn i urządzeń oczyszczalni ścieków oraz maszynisty maszyn

i urządzeń przepompowni i oczyszczalni w (...) Oczyszczalni (...). Jak ponadto zeznał sam ubezpieczony, część czynności odnoszących się do sterowania tymi urządzeniami wykonywał on z wydzielonego pomieszczenia. Wskazał on także na inne czynności wykonywane w ramach zatrudnienia – odpowiadające zakresowi zadań załączonemu do akt osobowych. Sąd zaznaczył, że zeznania ubezpieczonego stanowiły podstawę ustaleń faktycznych jedynie w części dotyczącej relacjonowania faktycznie wykonywanych obowiązków pracowniczych nie zaś oceny charakteru wykonywanej przez niego pracy w spornym okresie, tj. od 03.01.1985 r. do 31.12.1986 r., co należy do kompetencji sądu, którego to rolą jest kwalifikacja prawna ustalonego stanu faktycznego, a nadto jest w przedmiotowej sprawie jedynie przedstawieniem przez stronę subiektywnej oceny stanu faktycznego, a nie jego rekonstrukcją.

Sąd Okręgowy uznał, że twierdzenia ubezpieczonego co do powoływanej kwalifikacji prawnej wykonywanej pracy nie znajdują oparcia w ani jednym dokumencie zebranych w aktach emerytalnych organu rentowego oraz w aktach osobowych wnioskodawcy dot. jego zatrudnienia w Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji we W. – w szczególności symptomatyczna jest w tym zakresie odmowa wystawienia stosownego świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach przez w/w zakładzie pracy. Nadto brak jakiegokolwiek wzmianki o tym fakcie w angażach ubezpieczonego - trzeba zauważyć także, iż nie widnieją w nich jakiegokolwiek wzmianki by otrzymywał on dodatkowe wynagrodzenie za pracę w warunkach szczególnych w spornym okresie oraz później.

Spór sprowadzał się do tego, czy ubezpieczony wykazał się okresem 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Bezspornymi były okoliczności dotyczące wieku ubezpieczonego oraz łącznego jego stażu na dzień 01.01.1999 r. - znajdujące przy tym pełne potwierdzenie w treści dokumentów załączonych do akt organu rentowego.

Ubezpieczony wywodził, że był zatrudniony przez okres ponad 15 lat w szczególnych warunkach pracując w takich warunkach także w Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji we W. od 03.01.1985 r. do 31.12.1986 r. – poza znajdującymi potwierdzenie w treści zgromadzonych w aktach organu rentowego dokumentów bezspornymi okresami w łącznym wymiarze 14 lat, 7 miesięcy i 16 dni.

Pozwany wywodził z kolei, że wnioskodawcy nie należy się wcześniejsza emerytura, o której mowa w art. 184 ust. 1 i 2 w zw. z art. 32 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 748) oraz w zw. z § 4 ust. 1 pkt 1 i 3 w zw. z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 07.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43 ze zm.).

Zgodnie z powołanymi przepisami ubezpieczonemu mężczyźnie urodzonemu po dniu 31.12.1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku 60 lat, jeżeli na dzień 01.01.1999 r. wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, stanowiącym załącznik do powołanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów w wymiarze co najmniej 15 lat oraz osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący 25 lat, a także nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego albo złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa. Zgodnie z § 1 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze z 07.02.1983 r. okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w tymże rozporządzeniu były okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Jednocześnie podkreślić należy, iż nie każda praca – nawet świadczona w trudnych czy też niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia warunkach uzasadnia przyznanie emerytury w obniżonym wieku. Uzasadnia to jedynie wykonywanie w powołany sposób pracy określonej w przepisach powyższego rozporządzenia.

W powyższym kontekście § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 07.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze stanowi, że okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy

obowiązującym na danym stanowisku pracy. Dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 07.02.1983 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 22.01.2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009, nr 5-6, poz. 75; z 06.12.2007 r., III UK 66/07; z 04.10.2007 r., I UK 111/07; z 19.09.2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008, nr 21 - 22, poz. 329; z 14.09.2007 r., III UK 27/07, OSNP 2008, nr 21 - 22, poz. 325).

Pozwany stanął na stanowisku, iż przy uwzględnieniu powyższych przepisów wnioskodawcy nie przysługuje prawo do emerytury.

Zdaniem Sądu Okręgowego na uwzględnienie zasługuje stanowisko pozwanego.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że mając na uwadze treść odwołania sprawę prowadził pod kątem spełniania przez ubezpieczonego uprawnień do emerytury w obniżonym wieku poprzez ocenę realizacji jedynej spornej przesłanki, tj. legitymowanie się przez niego okresem 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Na marginesie Sąd Okręgowy zaznaczył, że w toku postępowania odwoławczego nie obowiązują ograniczenia w zakresie środków dowodowych takie, jak w postępowaniu przed organem rentowym. Przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 11.10.2011 r., w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. nr 237, poz. 1412) mają charakter instrukcyjny i ustanowione zostały na potrzeby postępowania administracyjnego toczącego się przed organem rentowym. Nie mogą być postrzegane jako norma szczególna względem reguł dowodowych obowiązujących w postępowaniu przed sądem ubezpieczeń społecznych (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 10.09.2013 r., III AUa 250/13).

Sąd w postępowaniu wywołanym wniesieniem odwołania od decyzji organu rentowego – jak w każdym innym postępowaniu cywilnym - orzeka na podstawie zgromadzonego w wyniku inicjatywy stron procesowych materiału dowodowego. Obowiązek udowodnienia okoliczności z których strona wywodzi korzystne dla siebie skutki prawne wypływa wprost z art. 6 k.c. W świetle powyższej regulacji to na ubezpieczonym spoczywał ciężar dowodu w zakresie ewentualnego dowodzenia charakteru jego pracy w okresie od 03.01.1985 r. do 31.12.1986 r. jako pracy w szczególnych warunkach. Przenosząc wyrażony w art. 6 k.c., tradycyjnie zaliczany do instytucji prawa materialnego obowiązek dowodzenia powoływanych przez stronę okoliczności na grunt prawnoprocesowy, Sąd Okręgowy wskazał, że koresponduje on z wyrażoną w art. 232 k.p.c. zasadą inicjatywy procesowej stron. Zgodnie bowiem z treścią przywołanego przepisu strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Literalna wykładnia omawianego przepisu, jak również jednolite poglądy wyrażane przez doktrynę i orzecznictwo nie pozostawiają wątpliwości, że to strony są „gospodarzami” postępowania, a dopuszczenie przez sąd z urzędu dowodu nie wskazanego przez stronę może nastąpić jedynie w wypadkach wyjątkowych i dotyczy sytuacji, w której pomimo aktywności stron w procesie nie jest możliwe wyjaśnienie wszystkich okoliczności koniecznych do rozstrzygnięcia sprawy. W żadnym zaś razie przepis art. 232 k.p.c. nie może być wykorzystywany jako swoista „furtka” do przerwania na sąd obowiązków, które ciążyą na stronie i które służą jej interesom. Dla poparcia przedstawionego powyżej stanowiska Sąd Okręgowy wskazał, że w orzeczeniu z 07.11.1997 r., III CKN 244/97 (OSNC 1998, nr 3, poz. 52) Sąd Najwyższy stwierdził, iż możliwość dopuszczenia przez sąd dowodu nie wskazanego przez strony nie oznacza, że sąd obowiązany jest zastąpić własnym działaniem bezczynność strony, a skorzystanie przez sąd z swojego uprawnienia do podjęcia inicjatywy dowodowej jest możliwe jedynie w szczególnych sytuacjach procesowych o wyjątkowym charakterze. Z taką jednak sytuacją nie mamy do czynienia w przedmiotowym postępowaniu. Postępowanie dowodowe w niniejszej sprawie należy - w opinii Sądu Okręgowego - określić jako wyczerpujące i tym samym wystarczające do merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy, zaś ewentualne braki w tym zakresie - w kontekście zasady kontradiktoryjności obowiązującej postępowaniu cywilnym i nie wyłączonej wyraźnie także w postępowaniach z zakresu ubezpieczeń społecznych - podlegać winny ocenie wyłącznie w kontekście istniejącego rozkładu ciężaru dowodu.

Zgodnie z ogólnymi zasadami procesu cywilnego to na ubezpieczonym ciążył obowiązek wykazania prawdziwości zgłaszanych twierdzeń. Stąd też ubezpieczony winien był wykazać legitymowanie się wymaganym okresem zatrudnienia w warunkach szczególnych – w rozumieniu wskazanych powyżej przepisów – przypadającym przed 01.01.1999 r. Najistotniejszą przy tym dla rozstrzygnięcia sprawy kwestią pozostaje faktyczny zakres wykonywanych przez ubezpieczonego w ramach zatrudnienia w okresie od 03.01.1985 r. do 31.12.1986 r. obowiązków, dla których ustalenia nie jest jednak wystarczające samo oznaczenie zajmowanego stanowiska, a ustalenie wykonywania pracy w szczególnych warunkach nie może być oparte wyłącznie o twierdzenia samej strony. W istocie zatem bez znaczenia prawnego jest powoływana przez wnioskodawcę sama nazwa stanowiska pracy (zawarta w dokumentach zgromadzonych w aktach osobowych wnioskodawcy dot. jego zatrudnienia w Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji we W.). Dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach nie ma ona bowiem istotnego znaczenia, decydujący zaś jest jedynie rodzaj powierzonej mu pracy, to jest zakres rzeczywiście wykonywanych zadań pracowniczych. Jak przy tym wielokrotnie podnosił już w swym orzecznictwie Sąd Najwyższy o uznaniu pracy za pracę w warunkach szczególnych decydują obowiązki wykonywane faktycznie przez pracownika, a nie treść umowy o pracę, czy angaży (tak wyrok Sądu Najwyższego z 25.03.1998 r., II UKN 570/97).

Brak legitymowania się przez ubezpieczonego świadectwem wykonywania pracy w warunkach szczególnych za okres od 03.01.1985 r. do 31.12.1986 r. nie niweczy co do zasady możliwości wykazania innym środkiem dowodowym charakteru jego pracy w w/w okresie zatrudnienia jako pracy w szczególnych warunkach. Istnienie świadectwa nie jest bowiem formalnym warunkiem udowodnienia charakteru wykonywanej pracy, nie ma ono charakteru oficjalnego źródła dowodowego o mocy wiążącej. Zgodnie z aprobowanym przez Sąd Okręgowy stanowiskiem Sądu Najwyższego zaprezentowanym w wyroku z 22.06.2005 r., I UK 351/04 (OSNP 2006/5-6/90), określanie dla celów emerytalnych stanowisk pracy jako „pracy wykonywanej w szczególnych warunkach” w rozumieniu wykazów stanowiących załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 07.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie należy do kompetencji pracodawcy (czy też przechowawcy jego dokumentów). Z treści cytowanego wyżej § 2 ust. 2 rozporządzenia nie wynika, aby stwierdzenie zakładu pracy (czy też przechowawcy jego dokumentów) w przedmiocie wykazania, na podstawie posiadanej dokumentacji, okresów pracy w szczególnych warunkach, miało charakter wiążący i nie podlegało kontroli organów przyznających świadczenia uzależnione od wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach nie jest dokumentem urzędowym w rozumieniu art. 244 § 1 i 2 k.p.c., gdyż podmiot wydający to świadectwo nie jest organem państwowym ani organem wykonującym zadania z zakresu administracji państwowej. Tylko dokumenty wystawione przez te organy stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone. Natomiast omawiane świadectwo traktuje się w postępowaniu sądowym jako dokument prywatny w rozumieniu art. 245 k.p.c., który stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Dokument taki podlega kontroli zarówno co do prawdziwości wskazanych w nim faktów, jak i co do prawidłowości wskazanej podstawy prawnej. Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy prowadził postępowanie dowodowe, mające na celu weryfikację stanowisk stron.

O ile w razie niemożności uzyskania sporządzonego już dokumentu przez stronę może ona domagać się zażądania przez sąd jego złożenia, o tyle jednak nie należy do kompetencji sądu w sprawie wywołanej wniesieniem odwołania od decyzji organu rentowego zobowiązanie osoby trzeciej do wystawienia takiego dokumentu, co skutkowało oddaleniem wniosku odwołującego w tym zakresie. Sąd nie dysponuje bowiem w tym postępowaniu instrumentarium prawnym umożliwiającym mu wymuszenie na zakładzie pracy sporządzenia świadectwa pracy pracownika w warunkach szczególnych. W niniejszej sprawie Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji we W. odmówiło jednak wnioskodawcy sporządzenia przedmiotowego dokumentu, uzasadniając to tym, że brak jest podstaw do wystawienia wnioskodawcy za lata pracy 1985-1986 na stanowiskach maszynisty maszyn i urządzeń oczyszczalni ścieków oraz maszynisty maszyn i urządzeń przepompowni i oczyszczalni, a także stanowisku aparatuowego oczyszczania ścieków, które następnie zajmował i zajmuje W. P., albowiem przedmiotowe stanowiska, zgodnie z Zarządzeniami wewnętrznymi nr (...) z 01.12.1983 r., nr (...) z 14.01.1994 r. i nr (...) z 13.01.2005 r. wprowadzonymi na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z 07.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, nie znajdowały się i nie znajdują się w wykazie stanowisk

na których w Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji we W. wykonywane są prace w szczególnych warunkach, uprawniające do niższego wieku emerytalnego oraz do wzrostu emerytury lub renty inwalidzkiej. Jak już przy tym zaznaczono nawet dysponowanie przez odwołującego świadectwem wykonywania pracy w warunkach szczególnych nie pozbawia sądu uprawnienia do weryfikacji powołanych w takim dokumencie okoliczności i nie uniemożliwia dokonania odmiennych ustaleń faktycznych.

W świetle wyników prowadzonego postępowania dowodowego Sąd Okręgowy stwierdził, iż wnioskodawca nie wykazał, aby od 03.01.1985 r. do 31.12.1986 r. (i później), będąc zatrudnionym w Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji we W., stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracował przy pracach wskazanych w wykazie A załącznika do cyt. rozporządzenia Rady Ministrów z 07.02.1983 r.

Jedynie praca wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wymieniona w wykazie A stanowiącym załącznik do cyt. rozporządzenia Rady Ministrów oraz na stanowisku wymienionym w odpowiednim zarządzeniu resortowym (co nie zostało wykazane) może być uznana za pracę w warunkach szczególnych.

Przepisy regulujące materię ubezpieczeń społecznych mają charakter bezwzględnie obowiązujących; oznacza to, iż w sytuacjach w nich określonych muszą być one stosowane przez organ rentowy w sposób ścisły. Niedopuszczalna jest wykładnia rozszerzająca (tak też wyrok Sądu Najwyższego z 08.11.2006 r., I UK 138/06).

W ocenie Sądu Okręgowego ubezpieczony nie wykazał nie tylko w postępowaniu przed organem emerytalnym ale także w postępowaniu jurysdykcyjnym żadnym wiarygodnym środkiem dowodowym, iż w ramach swojego zatrudnienia od 03.01.1985 r. do 31.12.1986 r. pracował w szczególnych warunkach, tj. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przy pracach wskazanych w wykazie A załącznika do cyt. rozporządzenia Rady Ministrów z 07.02.1983 r. („oczyszczanie ścieków i filtrów otwartych” – wykaz A, dział IX, poz. 2). Znaczenie pomocnicze przydać należy określeniu stanowisk wskazanym w wykazie A stanowiącym załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 9 Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z 01.07.1983 r. w sprawie stanowisk pracy w zakładach pracy resortu administracji, gospodarki terenowej i ochrony środowiska, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, uprawniające do niższego wieku emerytalnego oraz do wzrostu emerytury lub renty inwalidzkiej („maszynista maszyn i urządzeń przepompowni i oczyszczalni ścieków wykonujący prace w warunkach uniemożliwiających zapewnienie wydzielonego pomieszczenia – dyspozytorni” – wykaz A, dział IX, poz. 2, pkt 2). W świetle bowiem powołanych dowodów uznać należy, iż ubezpieczony wykonywał prace maszynisty maszyn i urządzeń w części w warunkach umożliwiających zapewnienie wydzielonego pomieszczenia. Jak bowiem zeznał sam W. P. to z wydzielonego pomieszczenia wykonywał w istotnym zakresie swoje czynności odnoszące się do uruchomienia i sterowania ruchem obsługiwanych urządzeń. Nazwa tego pomieszczenia – czy jest to „dyspozytornia” (jak stanowi załącznik do zarządzenia nr 9 Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z 01.07.1983r. w sprawie stanowisk pracy w zakładach pracy resortu administracji, gospodarki terenowej i ochrony środowiska, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, uprawniające do niższego wieku emerytalnego oraz do wzrostu emerytury lub renty inwalidzkiej w wykazie A, dziale IX, poz. 2, pkt 2) czy „pompownia” (jak to określa sam wnioskodawca) – ma znaczenia tylko techniczne i jako takie indyferentne prawnie. Zakres obowiązków wnioskodawcy obejmował także – co przyznał on w swych zeznaniach i co koresponduje z zakresem jego zadań określonych przez pracodawcę - prace przy utrzymaniu terenów zielonych, którym nie sposób przypisać waloru prac wykonywanych w warunkach szczególnych, a których wykonywania w ramach obowiązków pracowniczych już samo przez się wyłączało możliwość uznania, iż nawet jeśli pracownik wykonywał prace kwalifikowane jako wykonywane w warunkach szczególnych – to wykonywał je stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Decydujące znaczenie ma bowiem w tym zakresie nie łączny wymiar czasu pracy pracownika lecz wymiar czasu pracy w jakim wykonywane są wyłącznie prace w warunkach szczególnych.

W oparciu o zgromadzony materiał dowodowy, w tym przede wszystkim dokumenty zebrane w aktach osobowych wnioskodawcy dot. jego zatrudnienia w Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji we W., po ich wzajemnym porównaniu, dokonaniu ich analizy przez pryzmat zasad logiki i doświadczenia życiowego oraz przy uwzględnieniu treści zeznań wnioskodawcy w zakresie w jakim odnosiły się one do opisu wykonywanych obowiązków

pracowniczych, Sąd Okręgowy przyjął, że praca W. P. w okresie zatrudnienia od 03.01.1985 r. do 31.12.1986 r. i później nie była pracą w szczególnych warunkach w rozumieniu powołanych powyżej przepisów.

Przedstawiona wyżej argumentacja doprowadziła Sąd Okręgowy do wniosku, że ubezpieczony nie spełnił wszystkich niezbędnych warunków do przyznania mu wcześniejszej emerytury, o której mowa w art. 184 ust. 1 i 2 w zw. z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz w zw. z § 4 ust. 1 pkt 1 i 3 w zw. z § 2 ust. 1 cyt. rozporządzenia Rady Ministrów z 07.02.1983 r. - wnioskodawca nie udowodnił wymaganego okresu 15 lat zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Wnioskodawcy nie należy się również emerytura na ogólnych zasadach, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 1b pkt 10 cyt. ustawy, gdyż zgodnie z nimi emerytura na zasadach określonych w tym przepisie przysługuje mężczyźnie, urodzonemu od 01.04.1951 r. do 30.06.1951 r., który osiągnął wiek emerytalny wynoszący co najmniej 66 lat i 2 miesiące. Wnioskodawca urodził się (...), a zatem nie spełnia wymogu posiadania określonego wieku emerytalnego.

Mając na uwadze powyższe rozważania, uznając decyzję ZUS za pozbawioną wad tak faktycznych jak i prawnych, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzeczono jak w sentencji wyroku.

Apelację od powyższego orzeczenia wywiódł ubezpieczony W. P., który zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego stwierdził jednak, że orzeczenie w części dotyczącej nie przyznania mu emerytury ze względu na pracę w szczególnych warunkach z powodu brakujących 5-ciu miesięcy do wymaganych 15 lat pracy w szczególnych warunkach uważa za zasadne i zgodne z przepisami prawa, i „ten temat w tej kwestii”, apelujący uznał „za zamknięty”.

Apelujący nie zgodził się natomiast z orzeczeniem w części nieuznania jego stanowiska pracy za stanowisko pracy w szczególnych warunkach i domagał się jego uznania zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. W prawie liczy się stan rzeczywisty - faktyczny, który apelujący przedstawił. Zgodnie z umową o pracę - angażem stanowiskowym był zatrudniony na stanowisku: maszynista (...) w Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji we W. od 03.01.1985 r. do 31.12.1986 r., stale i w pełnym wymiarze godzin pracy. Pracę maszynisty maszyn i urządzeń wykonywał stale przez osiem godzin dziennie przy obsłudze maszyn i urządzeń, które znajdowały się na obiekcie oczyszczalni ścieków, jedyną jego przerwą w pracy była 5-to minutowa przerwa na spożycie śniadania wynikająca z kodeksu pracy. Praca jego jest ujęta w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r. Stanowisko jest ujęte w wykazie stanowisk pracy w szczególnych warunkach w załączniku nr 1 do zarządzenia nr 9 z dnia 01.07.1983 r. wprowadzonym przez Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska, któremu podlega gospodarka komunalna. Rozporządzenie Rady Ministra z 07.02.1983 r. i zarządzenie nr 9 z 01.07.1983 r., wykaz A - Praca w szczególnych warunkach, dział IX - Gospodarka Komunalna, pozycja (...) - Oczyszczanie Ścieków i Filtrów Otwartych – praca ubezpieczonego, stanowisko nr (...) - Maszynista (...) - to było jego stanowisko pracy.

Zakład pracy nie posiadał i nie posiada wydzielonego pomieszczenia dyspozytorskiego. Zakład pracy odmówił ubezpieczonemu uznania jego stanowiska pracy za stanowisko pracy w szczególnych warunkach, ponieważ bezprawnie i samowolnie wprowadził własne zarządzenia wewnętrzne od 1983 r. na podstawie których ustalił własne stanowiska pracy w szczególnych warunkach co jest niedopuszczalne. Apelujący domagał się uznania przez Sąd jego stanowiska pracy za stanowisko pracy w szczególnych warunkach, które wynika zarówno z rozporządzenia i zarządzenia oraz umowy o pracę, a także przedstawionych powyżej faktów.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny aprobuje ustalenia i rozważania poczynione przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku oraz przyjmując je za własne co oznacza, że nie zachodzi konieczność ich szczegółowego powtarzania (por. wyroki Sądu Najwyższego z 27.03.2012 r., III UK 75/11, LEX nr 1213419; z 14.05.2010 r., II CSK 545/09, LEX nr 602684; z 27.04.2010 r., II PK 312/09, LEX nr 602700; z 20.01.2010 r., II PK 178/09, LEX nr 577829; z 08.10.1998 r., II CKN 923/97, OSNC 1999 nr 3, poz. 60).

Podkreślenia wymaga, że sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiążą go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego, w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Oznacza to, że sąd drugiej instancji nie może z urzędu wziąć pod rozwagę uchybień przepisom prawa procesowego nieobjętych zarzutami apelacji. Obowiązkiem tego sądu jest rozpoznanie podniesionych w apelacji zarzutów odnoszących się do przepisów postępowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 07.04.2011 r., I UK 357/10, Lex nr 863946 oraz uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, mająca moc zasady prawnej z 31.01.2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008 nr 6, poz. 55).

Apelujący został bardzo szczegółowo pouczony przez Sąd Okręgowy o swoich prawach i obowiązkach jako strona procesu cywilnego i to zarówno przed rozprawą (vide pouczenie załączone do wezwania na rozprawę – k. 7), jak i w toku rozprawy w dniu 23.02.2016 r. (vide zapis przebiegu rozprawy w protokole elektronicznym – na nośniku danych na k. 23).

Ubezpieczony zapoznał się z treścią dokumentów zawartych w jego aktach osobowych załączonych do akt sprawy (vide zapis przebiegu rozprawy w protokole elektronicznym – na nośniku danych na k. 23). Przedłożył jedynie dowody w postaci dokumentów (na k. 20), które w istocie korespondują z treścią dowodów zgromadzonych w aktach osobowych ubezpieczonego z okresu jego zatrudnienia w Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji Spółce z o.o. we W..

W apelacji ubezpieczony nie zgłosił zarzutów dotyczących naruszenia przez Sąd Okręgowy zasad postępowania cywilnego, a jedynie wywodził, że okres jego pracy od dnia 03.01.1985 r. do dnia 31.12.1986 r. winien zostać uwzględniony do stażu pracy w warunkach szczególnych.

Sąd Apelacyjny nie stwierdził, aby rozpoznając sprawę Sąd I instancji dopuścił się naruszenia zasad postępowania prowadzących do nieważności, które winny zostać uwzględnione przez Sąd Odwoławczy niezależnie od zarzutów apelacji.

Z treści dokumentów zawartych w aktach osobowych ubezpieczonego wynika, że z dniem 03.01.1985 r. został on zatrudniony w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie (...) we W. w Wydziale P. Osadu na okres próbny, tj. od dnia 03.01.1985 r. do dnia 16.01.1985 r. na stanowisku maszynisty maszyn i urządzeń oczyszczalni ścieków. Natomiast od dnia 17.01.1985 r. ubezpieczony kontynuował powyższe zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony (umowy o pracę z dnia 03.01.1985 r. i z dnia 17.01.1985 r. oraz pismo pracodawcy z dnia 03.01.1985 r. – w aktach osobowych). Pismem z dnia 01.04.1985 r. pracodawca poinformował ubezpieczonego (ubezpieczony potwierdził otrzymanie pisma w dniu 20.04.1985 r.), że powierzono mu obowiązki maszynisty maszyn i urządzeń przepompowni i oczyszczalni. Z treści dokumentów zawartych w aktach osobowych wynika, że powyższe stanowisko ubezpieczony zajmował również w okresie późniejszym, w tym także do dnia wskazanego w odwołaniu, czyli do 31.12.1986 r.

W dniu 07.10.2010 r. ubezpieczony zawiadomił pracodawcę o zamiarze przejścia na wcześniejszą emeryturę i wskazał, że brakujący okres pracy chce uzupełnić okresem zatrudnienia u tego pracodawcy w latach 1985-1986 twierdząc, że jest to praca ujęta w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r. w wykazie A, dział IX, poz. 2 (oczyszczanie ścieków i filtrów otwartych). Pismem z dnia 09.11.2010 r. prezes zarządu Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we W. poinformował ubezpieczonego, że nie ma podstaw do wystawienia za lata 1985-1986 świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych na stanowiskach maszynista maszyn i urządzeń oczyszczania ścieków oraz maszynista maszyn i urządzeń przepompowni i oczyszczalni, a tym samym ubezpieczony nie będzie spełniał warunków do przejścia na wcześniejszą emeryturę. Wyjaśniono, że powyższe stanowiska oraz „aparatury oczyszczania ścieków”, na którym ubezpieczony jest obecnie zatrudniony nie znajdowały się i nie znajdują się w wykazach stanowisk, na których w tego pracodawcy wykonywane są prace w szczególnych warunkach, uprawniające do niższego wieku emerytalnego (pisma w aktach osobowych ubezpieczonego).

W zarządzeniach wewnętrznych nr (...) z dnia 02.12.1983 r. oraz nr (...) z dnia 14.01.1994 r. – odpowiednio dyrektora Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa (...) we W. i zarządu Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we W. ustalono, że pracami w szczególnych warunkach, uprawniającymi do niższego wieku emerytalnego są prace wykonywane na stanowiskach - odpowiednio: monter sieci wod.-kan., kopacz, kanalarz, spawacz, kierowca; - monter zewnętrznych instalacji wodociągowych, monter zewnętrznych instalacji wodociągowo-kanalizacyjnej, monter zewnętrznych instalacji kanalizacyjnych, spawacz, kierowca ciągnika (zarządzenia na k. 20).

Ubezpieczony na rozprawie w dniu 23.02.2016 r. zeznał, że w okresie objętym sporem pracował na (...) Oczyszczalni (...) – zgodnie z treścią zawartej umowy o pracę i jego praca polegała na: „obsłudze wszelkich urządzeń” na pompowni nr P1 i P2. Pracowało tam wówczas kilka osób (ok. 7-8), które wykonywały różne prace. Prace do wykonania rozdzielał brygadzysta. Ubezpieczony obsługiwał kraty czyszczące, co polegało na tym, że krata czyszcząca zbierała nieczystości, które następnie się wywoziło taczkami na tzw. poletko, gdzie była przyzma nieczystości stałych. Tą czynność ubezpieczony wykonywał 3-4 razy dziennie, ale tylko wtedy, gdy w danym dniu był przydzielony do obsługi tych urządzeń. Brygadzysta rotował pracownikami na różne stanowiska. Ubezpieczony zeznał, że obsługiwał maszyny do przesyłu zagęszczonego osadu. Były to pompy, które przesyłały osad rurociągami oraz zgrzebło, które wszystko czyściło. Ponadto obsługiwał też zgarniacze. Praca ubezpieczonego polegała na uruchamianiu urządzeń, czyli pomp, które znajdowały się na pompowni nr 1 i nr 2. Włączanie pomp odbywało się bezpośrednio przy tych urządzeniach. W jednej pompowni było kilka pomp. Ubezpieczony zajmował się też obsługą zgrzebła i zgarniaczy – polegało to na włączeniu przycisku uruchamiającego te urządzenia. Ubezpieczony włączał pompy i otwierał zawory i wówczas osad był transportowany rurociągiem. Do obsługi pomp kierowano dwie osoby. Zgrzebło działało w osadniku. Jak była potrzeba to czyszczono osadniki. Część obsługiwanych urządzeń znajdowała się na zewnątrz, a część wewnątrz pomieszczenia. W pompowni – wewnątrz pomieszczenia - znajdowały się zawory i włączniki pomp i tam odbywała się obsługa tych urządzeń, czyli załączanie i odłączanie oraz zakręcanie i odkręcanie zaworów. Rurociągi w pomieszczeniu miały długość kilku metrów i wychodziły poza pomieszczenie pompowni – do miejsca, gdzie odbywało się zagęszczenie. Ubezpieczony obsługiwał zgrzebło poprzez jego uruchomienie – przyciskiem, który znajdował się na zewnątrz przy urządzeniu. Jak była potrzeba ubezpieczony zajmował się czyszczeniem grzebieni zgrzebła. Był to zasadniczy zakres obowiązków ubezpieczonego. Ubezpieczony wskazał, że jeżeli pompa się zapchała to zajmował się jej demontażem i oczyszczeniem, a ponadto zdarzało się, że czyścił zbiorniki, gdy nabierało się dużo osadu. Ubezpieczony pobierał też próby oczyszczonej wody celem przekazania do badań do laboratorium. Ubezpieczony nie zajmował się obsługą kotłów. Ubezpieczony zajmował się instalacją wzruszania osadów, co polegało na odkręceniu zaworu w rurociągu i włączeniu pomp. Ubezpieczony nie obsługiwał sprzężarek. Ubezpieczony zeznał, że sporządzał raport zmianowy, co zajmowało mu ok. 30 minut dziennie. Ubezpieczony początkowo zeznał, że żadnych innych prac poza wyżej opisanymi nie wykonywał. Na pytanie pozwanego – czy zajmował się pielęgnacją terenów zielonych? Ubezpieczony zeznał, że sporadycznie zajmował się koszeniem traw, a był to spory teren. Na pytanie, czy jeszcze wykonywał jakieś inne prace związane z utrzymaniem terenów zielonych? Ubezpieczony zeznał, że grabiło się też liście. Jak stwierdził ubezpieczony: „Raczej innych takich prac nie było” (dowód: przesłuchanie ubezpieczonego na nośniku danych elektronicznych na k. 23).

Ubezpieczony prawo do emerytury wywodził z faktu, że wykonywał pracę w warunkach szczególnych w wymiarze 15 lat.

Należy zatem wskazać, że zgodnie z art. 184 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.) ubezpieczonemu mężczyźnie, urodzonemu po dniu 31.12.1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy, czyli w dniu 01.01.1999 r., osiągnął okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

„Przepisami dotychczasowymi”, o których mowa w powyższym odesłaniu, jest - między innymi - § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych

w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej powoływane jako rozporządzenie), stanowiący, że okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy w warunkach wyszczególnionych w wykazach A i B stanowiących załącznik do rozporządzenia (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 13.02.2002 r., III ZP 30/01, OSNP 2002 Nr 10, poz. 243). Treść wykazów stanowi odniesienie dla ustalenia wykonywania pracy w szczególnych warunkach dla podmiotów uprawnionych, o których mowa w art. 32 ust. 1 (i odpowiednio art. 184 ustawy), tj. pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia (art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej). Tak samo zakres podmiotowy określał obowiązujący przed dniem 1 stycznia 1999 r. przepis art. 53 ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm., dalej jako ustawa zaopatrzeniowa).

Według przedstawionej wyżej definicji, pracami w szczególnych warunkach są prace o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości, co oznacza, że oba te elementy (znaczna szkodliwość dla zdrowia i znaczny stopień uciążliwości) muszą występować równocześnie. Praca w warunkach szkodliwych nie jest zatem tożsama z pracą w szczególnych warunkach. Konieczne jest bowiem, aby praca ta była równocześnie pracą o znacznej uciążliwości, a takie zostały rodzajowo wymienione w załączniku do rozporządzenia. Oznacza to, że pracą o znacznej szkodliwości dla zdrowia i o znacznym stopniu uciążliwości dla osoby, która nie wykonuje - jako podstawowych - prac wymienionych w wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia, są wyłącznie prace wskazane w załączniku, nie zaś wykonywanie innych prac, choćby w tych samych szkodliwych warunkach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10.04.2014 r., I UK 388/13, LEX nr 1464690).

Jeżeli pracownik wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach wynosi co najmniej 15 lat (§ 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia).

Zgodnie z § 1 ust. 2 rozporządzenia właściwi ministrowie, kierownicy urzędów centralnych oraz centralne związki spółdzielcze w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ustalali w podległych i nadzorowanych zakładach pracy stanowiska pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B.

Odnosząc się do zarzutów ubezpieczonego, który kwestionował moc zarządzeń wewnętrznych pracodawcy nr (...) z dnia 02.12.1983 r. oraz nr (...) z dnia 14.01.1994 r. należy stwierdzić, że w istocie zarządzenia te nie mogły zarówno rozszerzać, jak i ograniczać rodzajów prac wymienionych przez rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r. Zarządzenia te mogły jedynie wymieniać rodzaje prac przewidziane w rozporządzeniu. Tym samym zarządzenia wewnętrzne mogły jedynie pełnić charakter informacyjny, a nie stanowiący. Zresztą podobnie należy ujmować także rodzaje prac wymieniane w wykazach resortowych. Jak już to wyjaśniono w orzecznictwie - wykazy resortowe mają jedynie charakter informacyjny, techniczno-porządkujący, uściślający. Taki wykaz resortowy ułatwia identyfikację określonego stanowiska pracy, jako stanowiska pracy w szczególnych warunkach - w szczególności, jeśli w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia z 07.02.1983 r. nie wymienia się konkretnych stanowisk, lecz operuje się pojęciem ogólnym. Innymi słowy, zarządzenia resortowe mogą mieć znaczenie jedynie w sferze dowodowej. Z faktu, że właściwy minister, kierownik urzędu centralnego, czy centralny związek spółdzielczy, w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych, ustalił w podległych i nadzorowanych zakładach pracy, że dane stanowisko pracy jest stanowiskiem pracy w szczególnych warunkach, może płynąć domniemanie faktyczne, że praca na tym stanowisku w istocie wykonywana była w takich warunkach i odwrotnie, brak konkretnego stanowiska pracy w takim wykazie może - w kontekście całokształtu ustaleń faktycznych - stanowić negatywną przesłankę dowodową (por. wyrok Sądu Najwyższego z 25.02.2010 r., II UK 218/09, Lex nr 590247).

Zasadnicze znaczenie miała możliwość przyporządkowania wykonywanych przez ubezpieczonego prac pod jedną z pozycji wykazu stanowiącego załącznik do rozporządzenia.

Ubezpieczony twierdził, że prace przez niego wykonywane powinny zostać zakwalifikowane do pod poz. 2, dział IX załącznika do rozporządzenia.

Zgodnie z powołanym wykazem, w gospodarce komunalnej (dział IX) pracami wykonywanymi w warunkach szczególnych, które uprawniają do niższego wieku emerytalnego są prace polegające na oczyszczaniu ścieków i filtrów otwartych (poz. 2) oraz prace przy wywozie nieczystości stałych i płynnych oraz prace na wysypiskach i wylewiskach nieczystości, a także prace przy przyzmach kompostowych z nieczystości miejskich (poz. 3).

Warunkiem uwzględnienia powyższych prac jako prac wykonywanych w warunkach szczególnych jest, aby były one wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Z zeznań ubezpieczonego wynika, że zasadniczą część jego obowiązków wypełniało obsługiwanie pomp i zaworów. Ubezpieczony włączał i wyłączał pomy w przepompowni oraz odkręcał i zakręcał zawory. W ocenie Sądu Apelacyjnego tak określona obsługa urządzeń nie daje się zakwalifikować pod żadną z pozycji wskazanego wyżej wykazu stanowiącego załącznik do rozporządzenia.

Jedynie prace polegające na oczyszczaniu krat, osadników, pomp, zgrzebła oraz zbiorników oraz prace przy wywozie nieczystości były pracami, które zostały wymienione we wskazanych wyżej punktach załącznika do rozporządzenia. Jednakże ubezpieczony powyższych prac nie wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, co oznacza, że nie można spornego okresu zatrudnienia uwzględnić w stażu pracy w warunkach szczególnych.

Zaznaczyć należy, że powyższe prace ubezpieczony wykonywał incydentalnie (nie przez cały dzień pracy) oraz tylko wówczas, gdy był w danym dniu oddelegowany do obsługi tych urządzeń.

Ponadto ubezpieczony – pomimo wcześniejszego zanegowania – ostatecznie zeznał, że zajmował się także pielęgnacją terenów zielonych (o znacznej powierzchni) znajdujących się na obszarze zakładu pracy. Ta zaś praca nie została wymieniona w rozporządzeniu jako uprawniająca do niższego wieku emerytalnego.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Apelacyjny uznał, że okresu wskazanego przez ubezpieczonego (od 03.01.1985 r. do 31.12.1986 r.) nie można uwzględnić do stażu pracy w warunkach szczególnych. Jest bezsporne (ubezpieczony to przyznał), że bez uwzględnienia powyższego okresu prac ubezpieczony nie posiada stażu co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych (liczonego na dzień 01.01.1999 r.). Tym samym nie spełnia on warunków uzyskania prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Z tych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. apelację – jako nieuzasadnioną – oddalił.

SSA Maciej Piankowski SSA Jerzy Andrzejewski SSA Maria Sałańska-Szumakowicz